

NAGY MELÁNIA*

Az öngyilkos merénylet mint a terrorizmusban alkalmazott eszköz és jellemzői

Bevezetés

Az öngyilkosság módszerét már a 11. században alkalmazták az asszaszin muszlim harcosai politikai célok elérése érdekében. A mai merénylők annyiban különböznek az elődjeiktől, hogy míg az asszaszinok uralkodókat, minisztereket céloztak meg, addig mára az áldozatok célköre módosult, ún. puha célpontokra, azaz a véletlenszerű polgári csoportokra.¹ „Fedáin”-nak nevezték korábban az öngyilkos merénylőket, őket alkalmazták és képezték ki különféle terrorcselekmények kivitelezésére az 1950-es években. 1995-ben Szaddám Huszein létrehozott egy „Szaddám mártírjai” elnevezésű brigádot, amely többek között öngyilkos merényleteket is megvalósított. A csoportnak női tagjai is voltak. Ezek a nők politikailag öntudatos, szekuláris nacionalista beállítottságúak voltak.² Az öngyilkos merényletek mai megjelenése általában az 1983-as teherautós merényletre nyúlnak vissza, amelyet először az Egyesült Államok nagykövetsége, később pedig az Egyesült Államok és a francia katonai bázisok ellen követtek el Bejrútban, illetve Libanonban. Az öngyilkos robbantásokat, mint a terror új taktikai eszközét, más csoportok is rendkívül hamar alkalmazni kezdték. Egészen Libanontól Izraelig, a palesztin területekig, Srí Lankáig, Csecsenföldig, Törökországig, valamint Afganisztán, Irak, Üzbegisztán, Szomália térségében is.³

I. A terrorcselekmények fázisai:

A terrorcselekmény megvalósulásához vezető folya-

matban különböző fázisokat lehet egymástól elhatárolni. Ezek pedig a következők:

I. célpont kiválasztása;

II. operatív tervezés, előkészítés: terrorista előkészületek, rejtkehely, ellátmány biztosítása, taktikaválasztás: A terroriszervezetek által alkalmazott technikák és eszközök nagyon változatosak többek között idetartozik az öngyilkos merénylet, a különféle robbantások, élő célpontok elleni fegyveres támadások, mézárások, emberrablás, járműeltérítés/lopás, túszejtés, modern

technikai berendezések elleni ún. cyberterrorizmus valamint a biológia, vegyi és nukleáris anyagokkal elkövetett terrorakciók;⁴

III. terv kivitelezése;

IV. menekülés, felszívódás;

V. médianyilvánosság kihasználása.

„A terrorcselekmények veszélyessége a váratlanságban, a kiszámíthatatlanságban és a gyors, mobil csapásmérő képességben rejlik.”⁵

Ahhoz, hogy egy öngyilkos akció megvalósulásáig eljuthassanak az áldozatok vagy elkövetők, összetett előkészületi folyamatra, tervezésre van szükség. Többek között magában foglalja, az egyik legfontosabb elemet, a leendő célpont alapos ismeretét, a területen élők napi rutinját, a biztonsági személyzet szolgálati tevékenységét,⁶ ami akár több hónapos megfigyelési folyamatot is igényelhet. Mindemellett ugyan olyan fontos az elkövető személynek a megfelelő kiválasztása, aki képes beolvadni a környezetébe, rendelkezik a helyi kultúra, nyelv ismeretével és magabiztos. Ha ezek a szükséges feltételek fennállnak, akkor a terroriszervezetek teljes körű szolgáltatást nyújtanak a terrorcselekmény sikeres megvalósításához. Ez többek között magában foglalja a szükséges anyagi fedezetet, az elkövetéshez nélkülözhetetlen eszközöket⁷ és a folyamatos támogatást, biztatást.

Az elkövetési helyszínek nagyon széles skálán mozognak, ezzel pedig az emberekben a kiszámíthatatlanság érzését valamint a nyugtalanságot erősítik. Céljuk nem más, mint nullára leszűkíteni azokat a területeket, épületeket, ahol az ember szabadon mer mo-

* Tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszék.

¹ BÉRES János – SPINDLER Zsolt: Öngyilkos merénylők Afganisztánban (Szakmai Szemle, 2008/1) 166. o.

² KATONA Magda – RÉPÁSI Krisztián: A gyengék bosszúja? A nők és gyermekek által elkövetett öngyilkos merényletek mozgatói (Eszmélet, 2011). 47. o.

³ Anne SPECKHARD, PhD.: Studies in Conflict and Terrorism, Accepted for Publication Feb 29, published Volume 31:1-29, 2008. Prepublication Version of – The Emergence of Female Suicide Terrorists.

⁴ TÚTTÓ Szabolcs: Az öngyilkos terrorizmus stratégiai jelentősége, személyiség-lélektani háttere és szociológiai vonatkozásai (Hadtudományi Szemle, 2008/3) 74. o.

⁵ GÁL István László: Új biztonságpolitikai kihívás a XXI. században: a terrorizmus finanszírozása (Szakmai Szemle 2012./1) 5. o.

⁶ Marie-Helen MARAS: A terrorizmus elmélete és gyakorlata, Antall József Tudásközpont, Budapest, 2016. 395. o.

⁷ MARAS: 2016. i.m. 395. o.

zogni és ehhez a legjobb eszköz az öngyilkos merénylet.⁸

Az öngyilkos merénylet további jellemzői:

- a legagresszívabb eszköz,
- alkalmazására akkor kerül sor, ha a többi akció nem érné el a kívánt eredményt (ultima ratio elv),
- nemcsak pánikot kelt, hanem hosszú távon tartja rettegésben a lakosságot,
- a tett mögött stratégiai szervezethez áll,
- az elkövetők pszichológiailag azonosulnak a cselekményükkel, így az elhatározásuk szilárd,
- nem félnek az elfogástól, bebörtönzéstől a halálos végkimenetel miatt,
- a kevés anyagi ráfordítás nagymértékű fizikai és lélektani kárral párosul,
- előkészítése más terrorakciókhoz képest egyszerűbb,
- a pusztítás mértéke és az áldozatok aránya rendkívül magas,
- nagy szerepet kap a médiában, nemzetközi szinten is,
- iszlám kultúrában elterjedt mártírhalál dicsőségnek számít- az ellene való védekezés bonyolult és költséges.⁹

Média által megteremtett ábrázolásmódok, szoros összefüggést teremtenek az iszlám vallás és a terrorizmus között. Ennek eredményeképpen az iszlám fundamentalizmus termékének tekintik az öngyilkos merényleteket. Valóban az iszlám szélsőséges követői követtek el döntően ilyen merényleteket, de a terrorizmus hosszú evolúciója egyértelműen bizonyítja, hogy nemcsak az iszlám vallás országában van jelen, hanem a világ összes térségét érinti. Ebben az esetben ki kell emelni a Srí Lankán működő Tamil Tigrisek (LTTE) nevű terrorcsoportot, amelyben a hívők döntő többsége, hindu valláshoz tartozik. Az öngyilkos merényletek magas száma kapcsolható a terrorszervezethez, fanatikusai megközelítőleg 240 robbantást valósítottak meg. Ráadásul, a derékra szerelhető öngyilkos öv is a terrorista szervezet fejlesztése.¹⁰ Nevezhetnénk őket az öngyilkos támadások világbajnokainak is.¹¹ A sztereotípiák torzító hatására kialakult a „terrorista ideáltípusa” is a fanatikus muzulmán férfi, aki szakállas, sötét bőrű és fiatal.¹² „Ez nem más, mint az egyoldalú percepció szimplifikáló eredménye.”¹³

Az izraeli Nemzetközi Terrorizmus-ellenes Politikai

⁸ Bruce HOFFMAN: The Logic of Suicide Terrorism. The Atlantic Monthly, 1, 40–47. o. 2003. június idézi: Marie-Helen MARAS: A terrorizmus elmélete és gyakorlata, Antall József Tudásközpont, Budapest, 2016. 396.o.

⁹ TŰTŐ Szabolcs: Az öngyilkos terrorizmus stratégiai jelentősége, személyiség-lélektani háttere és szociológiai vonatkozásai (Hadtudományi Szemle, 2008/3) 74. o.

¹⁰ KECSKÉS Tímea: A nők, mint öngyilkos merényletek. (Nemzet és biztonság, 2009/4) 26. o.

¹¹ Marie-Helen MARAS: A terrorizmus elmélete és gyakorlata, Antall József Tudásközpont, Budapest, 2016. 126. o.

¹² TAMÁSI Erzsébet: *A terrorista nők* (Rejtjel Kiadó, Budapest 2013) 21. o.

¹³ TŰTŐ Szabolcs: Az öngyilkos terrorizmus stratégiai jelentősége, személyiség-lélektani háttere és szociológiai vonatkozásai (Hadtudományi Szemle, 2008/3) 75. o.

Intézet (International Policy Institute for Counter-Terrorism – ICT) szerint az öngyilkos terrorizmus:

„olyan műveleti módszer, amelynél a támadás lényege magában a végrehajtó halálában rejlik. A terrorista tisztában van azzal, hogy ha nem öli meg magát, akkor a támadás nem következik be”.¹⁴

II. Az iszlám vallás és az öngyilkosság

Az iszlám vallás alapvetően nem engedi az öngyilkosságot, a Koránban erre konkrét utalás is található. „Ti hívők! Ne habzsoljátok föl egymás között javaitokat hiábavalóan, [...] És ne öljétek meg magatokat!” Mohamed próféta az egyik hadiszbán hozzáteszi: „Az aki öngyilkosságot követ el úgy, hogy megfojtja magát, az tovább fogja fojtogatni magát a pokol tüzében örökké, és az aki úgy követ el öngyilkosságot, hogy leszúrja magát az a Pokol tüzében is ezt fogja tovább folytatni.”

A fent kifejtettek, azonban nem vonatkoznak az öngyilkos merényletekre, mert meglátásuk szerint ők nem magukat ölik meg, hanem Allah ellenségével végeznek. Az iszlám tanok azt támasztják alá, hogy az öngyilkosság vagy az ártatlanok életének a kioltása öncélú, míg a mártíromság, vagyis az élet feláldozása valamilyen nemes ügyért, az már nem számít individuális célúnak, hanem sokkal inkább közösségi érdek miatt végrehajtott cselekedet. Ez irányulhat az igazságtalanság, elnyomás vagy a megszállás leküzdése érdekében. A mártíromságot az elnyomás legitim formájának nyilvánították.¹⁵

Póczik Szilveszter, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos munkatársának álláspontja szerint, az európai társadalom számára ellentmondás e kettő. Azonban a keleti kultúrában élők teljesen más mentalitású személyek. Őket a közösség irányítja kívülről. Számukra az individualizmus teljesen érthetetlen. Így ha valaki dicsőséget hoz a családra, az nagy megbecsülésnek örvend. A másik oldal is ismeretes azonban, aki szegényt hoz, azt kiközösítik vagy megbüntetik.¹⁶

Goldziher Ignác véleménye alapján: „nem annyira az a döntő az iszlám vallási jelenségeinek helyes megítélése során, hogy mit mond a Korán és a hagyomány, hanem hogy ezek kijelentéseit és értelmét a közösség, hogyan értelmezi”.¹⁷ A szélsőségesek, azok az iszlám vallásban, akik a vallási forrásokat nem teljes egészében elemzik, hanem kiragadnak egyet-egyet közülük tetszésük szerint és azt a saját szájjuk szerint értelmezik.¹⁸

Egy öngyilkos merénylet édesanyjának nyilatkoza-

¹⁴ BÉRES János: A nők és az öngyilkos-terrorizmus (Felderítő Szemle, Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal, Budapest, 2007/3) 16. o.

¹⁵ http://mht.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_7.pdf (2020. 01. 23.).

¹⁶ <http://mno.hu/kulfold/egy-ongyilkos-merenylo-lelkenek-bugyrai-1327635> (2017. 01. 30.).

¹⁷ ROSTOVÁNYI Zsolt: A terrorizmus civilizációs-kulturális háttere – avagy levelezhető-e iszlám terrorizmus az iszlámból? (Belügyi Szemle, 2002/6–7) 27. o.

¹⁸ MARÓTH Miklós: Mit kell tudni az iszlámról? [(T)error & Elhárítás 2015/ II] 8. o.

tában, érezhető ez a fajta torzított értelmezés, ugyanis hatalmas győzelemként éli meg fia mártíromságát. „A dzsihád egy (vallási) parancsolat a számunkra” magyarázza. „Bele kell nevelnünk ezt az elképzelést a gyermekeink lelkébe, mindig [...] Amit minden nap látunk – mérsárlások, rombolás, házak felrobbantása – megerősítette, a fiam lelkében, különösen Muhammadéban, a dzsihád és a mártíromság szeretetét [...] Dicsőség Allahnak, muszlim vagyok és hiszek a dzsihádban. A dzsihád a vallás része és ez bátorított engem arra, hogy dzsihádban feláldozzam Muhammadot Allahért. **A fiam nem pusztult el, nem halott, boldogabb életet él, mint én.** Mivel szeretem a fiam, bátorítottam őt, hogy mártírhalállal meghaljon Allahért [...] A dzsihád egy vallási kötelesség ránk nézve, melyet végre kell hajtanunk.”¹⁹

III. Human Guided támadások

A terrorizmus leginkább rettegett és leggyorsabban terjedő formájaként említhető. Az öngyilkos támadás az egyik fajtája a „Human Guided” (továbbiakban „HD”), vagyis emberi vezetésű/irányítású fegyveres támadásoknak. Emellett megkülönböztetjük még a mártírtámadásokat. Mind a kettőt szokás „öngyilkos merényletként” aposztrofálni azonban a kettő nem ugyanaz. A legfőbb különbséget a vallási háttér szolgáltatja. Az öngyilkos támadás/merénylet egy nem vallási alapú, politikailag motivált terrortámadás, ahol a terroristák tisztában vannak azzal a ténnyel, hogy a menekülés, túlélés lehetősége nagyon csekély vagy teljesen kizárt. A cselekmény történhet úgy, hogy előzetes tervet készítenek az öngyilkosság megvalósítására vagy pedig addig harcolnak amíg meg nem halnak a harc közben. A mártírtámadás esetében azonban, vallásos szélsőséges terroristák az elkövetők. Az életben maradás akár szegény is lehet.

HG öngyilkos/mártír taktikák a következők lehetnek:

– HG öngyilkos/mártír támadás, robbanóeszköz kézi célba juttatás: a robbanóeszközt táskában vagy a robbantó testére rögzítve juttatják célba, a robbantó az eszközzel együtt felrobban.

– HG öngyilkos/mártír támadás járművel történő célba juttatás (ezt másképpen nevezik még: öngyilkos autóbombának vagy teherautó-bombának is). A támadás alkalmával a terrorista behajt az áldozatba vagy közel hajt hozzá és felrobbantja a bombát, ami egyúttal megöli a sofőrt valamint a célpontot is.

– Járművel történő célba juttatás, tengeren: nagy sebességű robbanó csónakokkal közlekednek, és klaszikusan a Sri Lanka-i Tamil Tigrisek bevett módszere. Ezekkel a csónakokkal támadnak, és amint elérik a vízen a célpontot, robbannak.

– Járművel történő célba juttatás, repülőgép-eltérítés/repülőgép mint elkövetési eszköz: ezen módszer

alkalmával a terroristák a repülőgépet ember által vezetett robbanóeszköznek vagy rögtönzött cirkálórákétaként alkalmazzák. 1973-ban egy navigációs hiba miatt eltévedt a homokviharban egy Líbai Légitársaság repülőgépe, amelyről az izraeli légi erők azt gondolták, hogy egy eltérített repülőgépről van szó, amely arra készül, hogy bele hajtson Tel-Aviv központjába. A gépet lelőtték a 113 utas életét veszítette. 2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államokban bekövetkezett katasztrófa volt az első sikeres alkalmazása ezen technikának a terrorizmus történetében.

– Könnyű gyalogsági fegyveres öngyilkos/mártír támadás: ebben az akciókban a támadók katonai löfegyvereket és kézigranátokat használnak olyan tudatosan kiélezett helyzetben, amely csaknem biztos halállal jár.²⁰

Ezen akciókat megvalósíthatják férfiak és nők is, a részvétel 80:20% a férfiak javára.

IV. Női és férfi elkövetők

Jellemeztem a cselekményt több szegmensből viszont most magát az elkövetőt vagyis az öngyilkost veszem górcső alá. Különösen a női és a férfi öngyilkos merényletek között teszek különbséget. Ezek pedig a következők.

- 1.) Alapvetően a férfiak és a nők motivációik azonosak az öngyilkos merénylet megvalósulásakor, különbséget azt jelenti, hogy a férfiak nagy része konfliktuszónán belül radikalizálódik, míg a nők konfliktuszónán kívül.
- 2.) Mint terroristaszervezetek tagjai, alig különböznek a hagyományos, konzervatív társadalmakban fennálló különbségektől, ami azt jelenti, hogy a férfiak továbbra is vezetői szerepeket uralják a nők pedig csak az alárendelt szerepeket tölthetik be.
- 3.) A nőket általában nem erőltetik vagy kényszerítik erre a tevékenységre, hanem szabadon önként vállalkoznak.
- 4.) A trauma az egyik leggyakoribb motiváció. A disszociáció valószínűleg pszichológiai védelem, amely mindkét nem számára megkönnyíti a cselekmény végrehajtását.
- 5.) Mind a férfi, mind a női bombázók pszichológiailag nem rendellenesek, illetve nincsenek patológiás tünetek, de konfliktus zónákon belül sokszor pszichológiailag traumatikus állapotban vannak.
- 6.) Cselekedeteik és motivációik mögött előfordulhat depresszió.
- 7.) Tevékenységeiket a közösség nevében fejtik ki, és arra törekednek, hogy az „ellenség” másnak érezze magát, vagyis hogy nem olyanok, mint „ők” (merényletek).
- 8.) Az ideológia és a társadalmi támogatás fontos elemei a menekülésnek, bár a társadalmi támo-

¹⁹ <http://www.dzsihadfigyelo.com/wp-content/uploads/2010/03/8-fejezet.pdf> 2017.01.30.

²⁰ Marie-Helen MARAS: A terrorizmus elmélete és gyakorlata, Antall József Tudásközpont, Budapest, 2016. 126. o.

gatás nem feltétlenül szükséges összetevő (példa a csecsenföld).

- 9.) A nők ösztönző szerepet töltenek be.
- 10.) A nők szerep vállalása sokkal hatékonyabb lehet, mert kevésbé kiszámítható egy női bombázó alkalmazása.²¹

V. Az öngyilkos merénylők csoportosítása

Különbséget lehet tenni a magányos elkövetők csoportjai között is. Az első csoport angol kifejezéssel a „Loner”: ebben az összefüggésben az a személy, aki terrorista cselekményt tervez vagy megkísérel végrehajtani a szélsőséges iszlamista ideológiával összefüggésben. Ugyanakkor, bár felhasználhatja az iszlamista ideológiát, hogy magyarázatot adjon cselekedeteiknek, úgy tűnik, hogy nincs valódi kapcsolatuk vagy érintkezésük a szélsőségesekkel. Nincs bizonyíték semmiféle külső irányításra és ellenőrzésre. Sok szempontból nehéz lehet ezeket az egyéneket megfelelő módon bevonni az ideológiával vezérelt iszlamista szélsőségekbe, mivel szinte lehetetlen pontosan megbizonyosodni arról, hogy az ideológiának milyen szintjén állnak.

A második csoportot a „Lone wolf” elnevezésű csoport alkotja. A magányos farkasok ebben az összefüggésben olyan személyek, akik, bár úgy tűnik, hogy egyedül és bármiféle külső beavatkozás nélkül hajtják végre cselekedeteiket, valójában bizonyos szintű kapcsolatot mutatnak az operatív szélsőségesekkel. Noha a „Loner” csoporthoz hasonlítanak abban, hogy egyedül cselekszenek, amikor a valós világban működnek (ellentétben az online világgal), azonban eltér abban, hogy valamilyen szintű kapcsolatot fenntartanak a terroristaszervezet tagjaival, és valószínűleg még érintkeznek is ezekkel az egyénnel az interneten, amelynek során parancs hatására működnek. Nem világos azonban az, hogy az egyének egy meghatározott szélsőséges hálózaton belül működnek-e vagy sem, vagy hogy korábban már külföldi táborokban kaptak-e kiképzést vagy sem. Megállapítható, hogy ezek a személyek vigasztalást keresnek a szélsőséges ideológiában – amely egy olyan ideológia, amelyet nagyrészt önmaguk sajátítanak el, de úgy tűnik, hogy a szélsőségesekkel való online kapcsolatok révén is ezt megerősítik.

A harmadik csoportot a „Lone Wolf pack” képezi. Ennél a csoportnál van némi hasonlóság a Lone wolf kategóriával, azzal a különbséggel, hogy nem egyetlen ideologikusan motivált személy van jelen, hanem egy olyan csoport, amely ön radikalizálódik a szélsőséges ideológia mentén.

A negyedik kategóriába a „Lone attackers” kerültek. Olyan egyének, akik egyedül működnek, de egyér-

telmű vezetési és irányítási kapcsolatokat mutatnak az ISIS vagy korábban az al-Kaida központi csoportjaitól eltérően ezek az emberek aktív szélsőségesekkel lépnek kapcsolatba, nem pedig laza online kapcsolatokat tartanak fent. Az egyének aktívan részt vesznek olyan hálózatokban, amelyek robbanóeszközöket vagy fegyvereket biztosítanak számukra, amelyek lehetővé teszik, hogy terrorista támadást hajtsanak végre.²²

Az öngyilkos merénylők igen is tudnak különbséget tenni jó és rossz között, viszont ha az igaz ügy érdekében valósítanak meg valamit, legyen az akár rossz cselekmény, tettük indokolt. Yoram Schweitzer megfigyelése szerint nem ártatlan a vallás, de nem egyedüli oka a terrorcselekmények hátterének, több összetevős a rendszer, ahol a társadalmi, politikai, ideológiai okoknak is össze kell kapcsolódnia. A félelmetes logika erejével vagy irracionális érvekkel bármit meg tudunk saját magunk magyarázni.²³ Egyes meghatározások szerint az öngyilkos merénylővé válás nem más, mint egy szocializációs folyamat eredménye, ami 3 fő elemre épül: az egyik, hogy olyan szerveződésekkel áll fenn kapcsolattartás, amelyeknek a célja öngyilkosmerényletek végrehajtása, továbbá olyan közösség támogatása, ahol az elkövetőket hősként dicsőítik, és mindemelett a cselekményt az ellenállás nemes formájaként értékelik.

VI. Női öngyilkos merénylők a világban

Az öngyilkos merénylők a terroristák csoportosításán belül egy speciális csoportot alkotnak, akik racionális egyének, akiknél az öngyilkosság elkövetése észszerű indokokon alapul. Női és férfi öngyilkos merényletek hátterében jelentős különbséget találunk. Ezért szükséges a nemek szerinti elhatárolás a terrorakciók ezen típusánál is. A Szíriai Szocialista Nacionalista Párt elnevezésű csoportosuláshoz tartozó 16 éves Khjadali Szana 1985. április 9-én felrobbantotta magát, megölve két izraeli katonát.²⁴ Cselekménye új fejezetet nyitott nemcsak a terrorizmus, hanem az öngyilkos merényletek történetében is, hiszen ő volt az első női terrorista, aki ilyen cselekményt végrehajtott. Az 1990-es években a férfiak követték el döntő többségben öngyilkos merényleteket, de a Tamil Tigrisek illetve a Kurd Munkáspárt kötelékében számos női terrorista is jelen volt. A 2000-es évektől azonban, nemcsak a női öngyilkosmerénylők száma növekedett meg, hanem a nők szerepvállalása is sokkal aktívabbnak tekinthető. A női akciók különböző terrorszervezetek-

²² Raffaello PANTUCCI: A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists, The International Centre for the study of radicalisation and political violence, 2011.

²³ CARDOSO: Inside the mind of a suicide bomber In: Dying to kill: The mind of the terrorist <https://www.dana.org/article/dying-to-kill/> (2020. 01. 27.)

²⁴ Clara BEYLER: Chronology of Suicide Bombings Carried out by Women. International Institute for Counter-Terrorism, 12-02-2003. <http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/Articledid/645/Default.aspx> idézi: KATONA Magda – REPÁSI Krisztián: „Élő bombák” – a 21. századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 40. o.

²¹ Anne SPECKHARD, PhD.: Studies in Conflict and Terrorism, Accepted for Publication Feb 29, published Volume 31:1-29, 2008. Prepublication Version of – The Emergence of Female Suicide Terrorists, 8. o.

hez, illetve megvalósulásuk szerint különböző földrészekhez csoportosíthatók, a következőkben a hasonlóságok és eltérések elemzésére töreksem.

Izrael

A palesztin szervezetekre, már egészen az 1990-es évektől jellemző volt az öngyilkosmerénylet, de elkövetői kizárólag a férfiak privilégiumaként hatott. Az első palesztin származású női akciót Vafa Idrisz az al-Aksza Mártírjainak Brigádja tagjaként hajtott végre. 2002-ben robbantotta fel hátizsákjába rejtett bombáját Jeruzsálemben. Cselekményét a terrrorszervezetek példaértékűnek tartották és dicsőítő szövegekben fejtették ki magasztalásukat. A Fatah Forradalmi Tanácsának egy női tagja kifejtette, hogy „Vafa mártírsága helyreállította a palesztin nő nemzetben betöltött szerepének a becsületét”²⁵ A nő tette számos követőre talált többnyire közosztályból származó fiatal lányok körében. Kezdetben csak szekuláris nacionalista al-Aksza Mártírjainak Brigádja használta fel a gyengébbik nem rejtette előnyöket, később viszont már a Palesztin Iszlám Dzsihad és a Hamasz is magára vállalt nők által megvalósított öngyilkosmerényleteket. Az indokok magukba foglaltak taktikai előnyöket illetve egyenlőség kialakítására irányuló törekvéseket is. A különbség a két szervezet között csupán annyiban rejlik, hogy az iszlám radikálisok mindezt vallási köntösbe bújtatták. Motivációik közé tartozik többek között a vallási indíttatás, de mindemelett megtalálható a nacionalizmus, a megszálló hatalom elleni gyűlölet és egyéni sérelmekkel ötvözött kitörési vágy. A kitörési vágy a nőekkel szemben fennálló hátrányos megkülönböztetésből fakad, ezzel a cselekményükkel az egyenlőség biztosítását kívánják kivívni az elnyomó férfiuralommal szemben. A kitörési vágy alatt azonban számos egyéb megbélyegzésnek szeretnének véget venni, példaként említhető „a meddő Vafa driszt, az Ahmed gúnynévvel illetett, férfias külsővel és lesbikus irányultsággal rendelkező Fáiza Amal Dzsuma'at vagy az elvált és egy baleset során súlyos égési sérüléseket szenvedett Vafa Szamír Ibrahim Al-Baszt, a Hamasz első női öngyilkos merénylőjét, Rim Riasit, akit azzal vádoltak, hogy egy Hamasz tisztségviselővel folytatott házasságtörő „bűnös viszonyt”.²⁶ Összegezve megállapítható, hogy az Izraeli nők öngyilkosmerényleteinek a hátterét a vallás, a megszállás elleni harc,

az emancipáció, valamint a megfelelési törekvés készítette.²⁷

Csecsenföld

A Csecsenföldön élő nők és férfiak motivációs mozgató rugói azonosnak mondhatók, mind a kettő nemnél ez nem más, mint az orosz biztonsági erők okozta trauma megbosszulása, ami sokszor kiegészül a szélsőséges iszlám értelmezéssel. Azonban a vallási háttér csak egy eszköz, amivel feltud készülni a kitűzött feladat elvégzésére. A csecsen merénylők között a női öngyilkos merénylők kiugróan magas száma jellemző, ennek oka is megtalálható. A megerősző jelölések, lelki és testi kínzások jelei nem tűnnek el nyomtalanul, mindehhez társul az is, hogy az a nő, akit ilyenfajta erőszak ér, azt a társadalom kirekeszti és a becsületük helyreállítására szintén csak az öngyilkos akció tekinthető megoldásnak. Az elkövető nők között sokkal csekélyebb számban, de jelen vannak azok is, akik azért kerülnek a terrorcselekmények közelébe, mert a férfiak erre kényszerítik őket, jellemzően különböző kábitó hatású szerekkel.²⁸

„A fekete özvegyek”

Richard Pipes, harvardi professzor szerint: „A csecsenek orosz szempontból mindig zavaró elemek voltak. Kirekesztették őket és észak-kaukázusi áldozatokká váltak, akik szegénységben élnek, bárányokat gondolnak, és arra várnak, amikor bosszút állhatnak és visszatérhetnek elvesztett földjükhöz.” Talán éppen ez a magyarázata a Dubrovka színházban történt eseményeknek. Az előadás Georgij Vasiljev darabja: A két kapitány volt, amelyre telt ház gyűlt össze. Több mint 850 ember volt jelen a darabon. A színdarab harci jelenetek ábrázolt, amikor egy fegyveres a kezében egy AK-47 fegyverrel megjelent a színpadon és közölte a nézőkkel, hogy ő fogságba ejtette a színészeket. A nézők először azt gondolták, hogy ez még a színdarab része, de miután a nézők közül is megjelentek a fegyveres nők és férfiak, akik közül többen derékra szerelt robbanó öveket viseltek, eluralkodott a káosz. Megkérték a nézőközönséget, hogy értesítsék családjaikat és a média dolgozóit, hogy fogságba kerültek, 2002. október 23-án Moszkvában este 9 óra 5 perckor. A női terroristákon 3 és 5 kg-os robbanómellények voltak, amik meg voltak töltve házi készítésű robbanószerrel valamint szögekkel, csavarokkal, golyós csapágyakkal. A terroristák vezetője, Movsar Barayev a következőket nyilatkozta: 2000 km-t utaztunk, míg elértünk Moszkváig, és itt nem lesz visszaút. Mi meghalni jöttünk, jelmondatunk: a szabadság és a paradicsom. Moszkvába érkezésünkkel megkaptuk a szabadságot most pedig

²⁵ MIRA TZOREFF: The Palestinian Shahida: National Patriotism, Islamic Feminism, or Social Crisis. In: Yoram SCHWEITZER: Female Suicide Bombers: Dying for Equality? Jafee Center for Strategic Studies, Tel Aviv, August 2006, p. 22. <http://www.gees.org/documents/Document-01398.pdf> idézi: KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák”- a 21.századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 40.o.

²⁶ MARINA ELEFTHERIADOU: Women and Militant Islamism: The Misunderstanding Behind the „Woman and the Gun”. Middle East Bulletin, March 2008, p. 10. <http://www.idis.gr/GR/Ekdoseis/newsletters/MiddleEastBulletin10.pdf> idézi: KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák”- a 21.századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 41.o.

²⁷ KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák”- a 21.századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 41. o.

²⁸ KATONA-RÉPÁSI: i.m. 2009, 42. o.

a paradicsomot szeretnénk. Nem azért jöttünk ide, hogy harcoljunk, azért jöttünk, hogy Vlagyimir Putyin hivatalosan is bejelentse, hogy vége van a háborúnak Csecsenföldön, és hogy kivonulnak az orosz erők a földjeinkről. Ha nem teszi meg ezt a lépést az ország, akkor a jelenlévőket egyenként meg fogjuk ölni. Az orosz biztonsági erők egy speciális gázt juttattak be a légkondicionáló rendszeren keresztül, ami a színházi jelenlévőket elkábította. A női terroristákat, akik a mellényeket viselték, őket lelőtték, mivel a detonátorok a kezükben bármikor aktiválódhattak volna. Később egy orosz toxikológus elmondta, hogy a gáz carfentanyl tartalmazott, amit állatorvosok használnak elefántok és bölények elkábításához. Az adatok szerint 41 terrorista és 129 túszt veszítette életét a támadás során.

A merénylet előtti napon a fekete özvegyek egy videóban rögzítették szándékaikat. Elmondták, hogy készek meghalni azért, hogy több 100 hitetlen is meghaljon. A nők továbbá beszámoltak arról is, hogy az orosz erők teljesen lerombolták a városaik, többek között az áramellátást, vízszolgáltatást és a gázvezetéseket is, így lehetetlenné tették a hétköznapi szükségleteik biztosítását.

A túlélők elmondták, hogy a női terroristák a fogva tartás során nagyon udvarisan és együttérző módon bántak a túszzal, valószínű Stockholm Szindrómában szenvedtek. A férfiak nem viseltek robbanómélt, csak a nők. Ebből is látszik, hogy a nők nagyon eltökélt módon bosszút szerettek volna állni elvesztett szeretteikért.²⁹

Tamil Tigrisek

A szervezet közel 22 éves (1987–2009) aktív szerepvállalása során több mint 200 öngyilkos merényletet hajtott végre. Ezek az akciók így normává alakultak a nagyarányú elkövetések miatt. A női akciók háttérbe szorultak, akkor bírtak előtérbe kerülni, amikor a célpont nehezen megközelíthető személy volt (vezető: politikai vagy katonai területen).³⁰ A szervezet vezetői hangsúlyozni próbálták, hogy egyenlőnek tekintik a nőket és a csoport férfi tagjait, ezt azzal próbálták kifejezésre juttatni, hogy a nők is ugyan azt a szigorú, kemény fizikai és szellemi kiképzést kapták, mint a férfi társaik. Az egyenruha tekintetében sem volt különbség a nemek között, valamint a cselekmény utáni megbecsülés is egyforma volt.

Kurd Munkáspárt (PKK)

A motivációk jellemzése kapcsán a női tagokról az mondható el, hogy cselekményük – hasonlóan a palesztinokhoz –, az önmegvalósításra épült. A férfiural-

mon alapuló törökországi kurd társadalomban egyedül a Kurd Munkáspárt szervezete volt az a csoport, ami lehetőséget biztosított a nőknek a választás szempontjából. Ez alapján vagy választják a tradicionális feleség szerepet vagy pedig a terrorizmus mezejére lépnek. A fegyveres harcban a nők teljesen egyenrangú félként voltak kezelve a férfi társaik mellett, így megszűnt a női-férfi alárendelt viszony. A nőkkel, hasonlóan a Tamil Tigrisekhez, itt sem kivételeztek a kiképzések során, ez viszont szoros egységet kovácsolt a tagokból, ami pótolni tudta a nőknek azt a családi kötelet, amit a terrorszervezet miatt elhagytak.

Irak

Az Irakban megvalósított női merényletek mögött húzódnak meg a legszerteágazóbb motivációs okok. Találunk olyat, aki egyes feltételezések szerint nem is tudott arról, hogy táskájába pokolgépet rejtettek és később azt távvezérléssel hozták működésbe. Szerepelnek olyan nők is, akik, cselekményük okaként férjük vagy férfi családtagjuk elvesztését emelik ki, és ennek megbosszulásaként hajtottak végre az akciót. A nők többsége húszas éveiben jártak és iskolázott volt. Irakhoz köthető a „hívók anyjának” elkeresztelt Szamira Dzsászim tevékenysége is. Ő ugyanis az Anzar al-Szunna lázadó csoport női öngyilkos merénylet toborzójaként vált híressé. Módszere az volt, hogy kiválasztotta, hogy mely nőket fogjanak el később a milicisták és aztán őket megerősítették. Dzsászim ekkor lépett újra kapcsolatba a lányokkal, meggyőzve őket, hogy becsületükön esett csorbát állítsák helyre öngyilkos merénylettel. A toborzó nő minden szükséges feltételt megteremtett ahhoz, hogy a merénylet sikeres lehessen. Beszerezte a robbanóanyagokat, felkészítette a lányokat ezek használata, végül pedig a célpontokhoz is elkísérte őket. Általános profil itt sem adható a női merényletőről, de vannak bizonyos jellemzők, amik nagy számban előfordulnak. Az életkor szempontjából leginkább a 17 és a 27 év közötti lányok voltak aktívak. Iskolai végzettségükről elmondható, hogy legalább középfokú végzettséggel rendelkeztek valamint középosztálybeli családból származtak.³¹

Az elemzési szempontok alapján a következő pont az öngyilkos merényletek célja. Megállapítható, hogy a legtöbb öngyilkos merényletet megvalósító szervezet célja kettős, egyrésztől rendelkezik egy deklarálttal, illetve egy burkolttal. Az ISIS esetében a nyílt célkitűzés nem más, mint egy iszlám dogmák szerint működő, iszlám ellenségektől megtisztított „Kalifátus” létrehozása. A fedett irányvonalra pedig az elkövetés helyszíneiből, a célpontokból világossá válik, hogy nem más, mint a fejlődés akadályozása, késleltetése, hiszen támadja a modernizációt megtestesítő intézményeket is. A célpontokat tekintve elválasztunk egy-

²⁹ MIA BLOOM: Bombshell, Women and Terrorism, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2011.23.o.

³⁰ BÉRES János: Nők és az öngyilkos-terrorizmus. Felderítő Szemle, 2007. szeptember. 21. o. <http://www.kfh.publikaciok/2007-3.pdf> idézi: Katona-Répási: i.m. 2009, 43. o.

³¹ KATONA-RÉPÁSI: i.m. 2009, 46. o.

mástól „kemény” vagyis fegyveresen védett célpontokat és fegyveres erők által nem védett „puha” célpontokat. A „kemény” célpontokon keresztül az öngyilkos merénylő közvetlenül tudja támadni az államot vagy az ENSZ-katonákat, tisztviselőket. Míg a „puha célpontok” elleni merényleteknél ez közvetve valósul meg. Egy utcán, koncerten, étteremben megvalósított támadásnál az emberekben a közbiztonságba és ezáltal a kormányba vetett bizalmát próbálja meg aláásni. Támadják a modernizációt az iskolázottságot, ugyanis tudják, hogy egy szélesebb látókörű társadalom kevésbé lesz manipulálható és ezáltal nem lesz szimpatizáns az elmaradott iszlám tanokkal, ez pedig nem máshoz vezetne, mint hogy a terrorszervezet működését, fennmaradását tenné kétségessé. Az üzenete a mártír támadásnak azonban nem más, mint, hogy aki a terroristák útjába áll, az sehol sem érezheti magát biztonságban. Illetve magában hordozza a tisztelet kivívásának az eszközt is mint, hogy „mi erre is képesek vagyunk”³²

Volt már és minden bizonnyal lesznek soft-target terrortámadások:

2004. Madrid: március 11-én összehangolt robbanások 191 embert öltek meg és 1800-an megsérültek.

2015: Párizs: különböző helyszíneken öngyilkos merénylők pusztítottak

2016. Nizza: egy terrorista egy hatalmas teherautót vezetett a tömegbe, és július 26-án megölt 86 embert a város tengerparti üdülőhelyén.

2016: Berlin: egy teherautó egy karácsonyi vásáron vett részt Németország fővárosában, legalább 12 gilykossággal.

2017. Barcelona: augusztus 17-én a Van Ramblas Boulevard turistáit és lakóit fosztogatta. 13 halott és tucat sebesült volt.

2018. Strasbourg: egy fegyveres megölt öt embert, és tucatnyi sebesült meg a város karácsonyi vásáron december 11.

Összegzés

Az öngyilkos merényletet számos szempont alapján igyekeztem bemutatni, részletezni, elemezni, mindezek ellenére elmondható, hogy az öngyilkosmerénylővé válás nem más, mint egy szocializációs folyamat eredménye, ahol a megelőzésre kell a legnagyobb hangsúlyt fektetni, mind hazai, mind nemzetközi szinteken.

Irodalomjegyzék

- Anna SPECKHARD: Female suicide bombers in Iraq, In: Democracy and Security 2009/5. 26. o.
- Anne SPECKHARD, PhD.: Studies in Conflict and

Terrorism, Accepted for Publication Feb 29, published Volume 31:1-29, 2008. Prepublication Version of – The Emergence of Female Suicide Terrorists.

- BÉRES János – SPINDLER Zsolt: Öngyilkos merénylők Afganisztánban (Szakmai Szemle, 2008/1) 166. o.
- BÉRES János: A nők és az öngyilkos-terrorizmus (Felderítő Szemle, Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal, Budapest, 2007/3) 16. o.
- Bruce HOFFMAN: The Logic of Suicide Terrorism. The Atlantic Monthly, 1, 40–47. o. 2003. június, idézi: Marie-Helen MARAS: A terrorizmus elmélete és gyakorlata, Antall József Tudásközpont, Budapest, 2016. 396. o.
- CARDOSO: Inside the mind of a suicide bomber In: Dying to kill: The mind of the terrorist <https://www.dana.org/article/dying-to-kill/> (2020. 01. 27.)
- Clara BEYLER: Chronology of Suicide Bombings Carried out by Women. International Institute for Counter-Terrorism, 12-02-2003. <http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/Articlsid/645/Default.aspx> idézi: KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák” – a 21. századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 40. o.
- GÁL István László: Új biztonságpolitikai kihívás a XXI. században: a terrorizmus finanszírozása (Szakmai Szemle 2012./1) 5. o.
- GÁL István László – Tóth, Mihály: The Fight against Money Laundering in Hungary (Journal of Money Laundering Control 2004/2. 186–192. o.)
- GÁL István László: Some thoughts about money laundering (Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Mészáros Bence (szerk.) Bizonyítékok: tiszteletkötet Tremmel Flórián Egyetemi Tanár 65. Születésnapjára Pécs, 2006. 167–173. o.)
- KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák”- a 21.századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 41. o.
- KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: A gyengék bosszúja? A nők és gyermekek által elkövetett öngyilkos merényletek mozgatói (Eszmélet, 2011). 47. o.
- KECSKÉS Tímea: A nők, mint öngyilkos merénylők. (Nemzet és biztonság, 2009/4) 26. o.
- Marie-Helen MARAS: A terrorizmus elmélete és gyakorlata, Antall József Tudásközpont, Budapest, 2016. 396. o.
- Marina ELEFThERiADOU: Women and Militant Islamism: The Misunderstanding Behind the „Woman and the Gun”. Middle East Bulletin, March 2008, p. 10. <http://www.idis.gr/GR/Ekdoseis/newsletters/MiddleEastBulletin10.pdf> idézi: KATONA Magda-RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák” – a 21. századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 41. o.
- MARÓTH Miklós: Mit kell tudni az iszlámról? [(T)error & Elhárítás 2015/II] 8. o.
- Mia BLOOM: Bombshell, Women and Terrorism, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2011. 23. o.

³² http://mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_7.pdf (2020.01.23.)

- Mira TZOREFF: The Palestinian Shahida: National Patriotism, Islamic Feminism, or Social Crisis. In: Yoram SCHWEITZER: Female Suicide Bombers: Dying for Equality? Jafee Center for Strategic Studies, Tel Aviv, August 2006, 22. o. <http://www.gees.org/documents/Document-01398.pdf> idézi: KATONA Magda–RÉPÁSI Krisztián: „Élő bombák” – a 21. századi aszimmetrikus hadviselés fegyverei, In: Felderítő Szemle, VIII. évf. 4. szám, 2009, 40. o.
- Raffaello PANTUCCI: A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists, The International Centre for the study of radicalisation and political violence, 2011.
- ROSTOVÁNYI Zsolt: A terrorizmus civilizációs-kulturális háttere – avagy levezethető-e iszlám terrorizmus az iszlámból? (Belügyi Szemle, 2002/6–7) 27. o.
- TAMÁSI Erzsébet: *A terrorista nők* (Rejtjel Kiadó, Budapest 2013) 21. o.
- TÜTTŐ Szabolcs: Az öngyilkos terrorizmus stratégiai jelentősége, személyiség-lélektani háttere és szociológiai vonatkozásai (Hadtudományi Szemle, 2008/3) 74. o.

Internetes hivatkozások

- http://mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_7.pdf (2020.01.23.)
- <http://mno.hu/kulfold/egy-ongyilkos-merenylo-lelkenek-bugyrai-1327635> (2017.01.30.)
- <http://www.dzsihadfigyelo.com/wp-content/uploads/2010/03/8-fejezet.pdf> 2017.01.30.